

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

**Výkon státní správy v oblasti sociálně právní
ochrany dětí**

Lucie Krčmářová

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lucie Krčmářová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Výkon státní správy v oblasti sociálně právní ochrany dětí

Název anglicky

State administration in the social and legal protection of children

---

Cíle práce

Cílem této bakalářské práce je zpracovat názorný a srozumitelný výklad problematiky právní úpravy opatrovnictví v rámci sociálně-právní ochrany dětí z výkonu státní správy v přenesené působnosti. Záměrem je též poukázat na dilemata role opatrovníka před a po jeho ustanovení, a to z praktického hlediska v kontextu právní úpravy.

Dílčími cíli je sledování tématu z pohledu OSPOD v roli soudem ustanoveného opatrovníka dítěte, výklad role opatrovníka a její aplikace v praxi.

Metodika

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části bude autorka pracovat zvl. metodou kompilace (rešerše z odborné literatury, zákonů a dalších použitých zdrojů). Dále metodou analýzy a to zv. zákonných úprav, event. praktických případů v dané oblasti. Dílčím způsobem bude použita metoda popisu.

Praktická část bude postavena na analýze případové studie, v rámci soudního řízení a správního řízení. Bude se zde zkoumat, zda orgány SPOD uchopily případ správně a zda správně, po právu situaci vyhodnotily (Rozhodovací pravomoc – soud. OSPOD – zastoupení, opatření).

Obsahem části Výsledky a diskuse bude hodnocení postupu orgánů SPOD

Závěr se zvl. zaměří na možnost event. úpravy a zlepšení předpisů ve zkoumané oblasti.

Doporučený rozsah práce

30 – 40

Klíčová slova

nezletilé dítě, sociálně právní ochrana dětí, státní správa, soud, opatrovník

---

Doporučené zdroje informací

1. Macela M. et. al. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: Komentář. Wolters Kluwer. Praha 2015. ISBN 978-80-7478-727-0
2. Tomeš I. a kol. Sociální správa. nakl. Portál. Praha 2009 . ISBN 978-80-7367-483-0
3. E.Bakalář, D.Novák et al. Slyšení nezletilého dítěte před opatrovnickým soudem. Triton, Praha 2008, ISBN 978-80-7387-119-2
4. V.Novotná, E.Burdová et al – Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. Anag, Olomouc. 1. vydání 2014 ISBN 978-80-7554-022-5
5. zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
6. zák. č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
7. zák.č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Eva Kadlecová

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 14. 11. 2016

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 11. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 02. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Výkon státní správy v oblasti sociálně právní ochrany dětí" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. března 2017

Lucie Krčmářová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své bakalářské práce, JUDr. Evě Kadlecové, za vedení bakalářské práce a odborné konzultace v průběhu zpracování. Dále bych také chtěla poděkovat za podporu celé své rodině.

Výkon státní správy v oblasti sociálně právní ochrany dětí

Souhrn

Bakalářská práce se zaměřuje na sociálně právní ochranu dětí vykonávanou orgány veřejné a státní správy v přenesené působnosti. Vymezuje postavení, roli a činnost sociálního pracovníka OSPOD jako soudem ustanoveného opatrovníka dítěte, pro hájení jeho zájmů a práv. Dále se také zaměřuje na opatření sociálně právní ochrany z hlediska správního a soudního řízení. Cílem práce je zpracovat výklad problematiky opatrovnictví a sociálně právní ochrany dětí, a to jak z právního hlediska, tak i praktického. V teoretické i praktické části je využito praktických znalostí a poznatků sociální pracovnice z její dlouholeté praxe, což považuji za přidanou hodnotu bakalářské práce. Praktická část a provedený empirický výzkum metodou analýzy případové studie je zaměřen na správnost a účinnost zákonných norem a postupů v této oblasti.

Klíčová slova: nezletilé dítě, sociálně právní ochrana dětí, státní správa, soud, opatrovník, zastoupení, rodičovská zodpovědnost

State administration in the social and legal protection of children

Summary

The bachelor thesis focuses on the social and legal protection of children administered by public and state authorities in state administration of delegated powers. It defines the position, role and activities of OSPOD social worker in the role of a court-appointed guardian ad litem for defending the best interests and rights of minor child. This thesis also focuses on measures of social and legal protection in administrative and judicial proceedings. The aim of the work is to work out an explanation of guardianship legislation and social and legal protection of children legislation. Both theoretical and practical parts of the thesis contain long-term knowledge and experience of a social worker, which can be regarded as a value-added point of this thesis. The empirical part follows up the correctness and effectiveness of legal rules in this matter.

Keywords: minor child, social and legal protection of children, state administration, court, guardian ad litem, representation, parental responsibility

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Vymezení základních pojmů	12
4 Sociálně právní ochrana dětí – legislativa a historie.....	15
4.1 Systém sociálně právní ochrany dětí a jeho právní úprava	15
4.2 Historický vývoj sociálně právní ochrany dětí.....	17
5 Opatření sociálně právní ochrany – správní řízení.....	19
6 Opatrovnictví z právního hlediska	28
6.1 Zákonné zastoupení dětí.....	28
6.2 Rozlišení postavení opatrovníka	30
6.3 Kolizní opatrovník	31
6.4 Právo dítěte na informace a zjišťování názoru dítěte.....	33
6.5 Spolupráce s ostatními subjekty	34
6.6 Význam prošetření poměrů	34
7 Úkony opatrovníka v soudním a správním řízení z hlediska ochrany zájmů nezletilého dítěte – proces.....	37
7.1 Zahájení řízení.....	38
7.2 Účastníci řízení.....	38
7.3 Dokazování	39
7.4 Závěrečný návrh.....	39
7.5 Rozhodnutí	40
7.6 Odvolání.....	40
8 Empirický výzkum	41
8.1 Cíl výzkumu	41
8.2 Metodika výzkumu.....	41
8.2.1 Technika sběru dat	41
8.2.2 Charakteristika zkoumaného vzorku	42
8.3 Případové studie	42
8.3.1 Napomenutí, omezení, dohled	42
8.3.2 Povinnost využít odborného poradenského zařízení, povinnost setkat se se zapsaným mediátorem	44
9 Výsledky a diskuze	51

10 Závěr.....	53
11 Seznam použitých zdrojů	54

1 Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na výkon sociálně právní ochrany dětí, jelikož každé dítě má svá práva a zájmy, které je potřeba během jeho dospívání chránit. Práva dítěte na život, na péči rodičů, na soukromí a identitu, na vzdělání a na zdravý a harmonický vývoj, ale také práva na ochranu před násilím či zneužíváním jsou účelem sociálně právní ochrany.

Sociálně právní ochrana dětí je tedy důležitým odvětvím veřejného práva a její výkon je zabezpečován veřejnou a státní správou ze zákona a v přenesené působnosti na orgány, kterými jsou krajské úřady, obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, Ministerstvo práce a sociálních věcí a v přeshraničním případě i Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně.

V případech, kdy práva a zájmy dítěte nehájí rodiče, musí zájmy a blaho dítěte zastat opatrovník pověřený k sociálně právní ochraně a ustanovený soudem. Nezletilé dítě musí být dle právní úpravy vždy zastoupeno opatrovníkem, hrozí-li kolize zájmů. Bakalářská práce se tedy dále zaměřuje na výklad právní úpravy opatrovnictví nezletilých, činnost OSPOD jako opatrovníka v správním i soudním řízení, a to i z hlediska procesních úkonů a opatření, jelikož problematika opatrovnictví a opatření sociálně právní ochrany jsou v současném společenském kontextu často se vyskytující pojmy. Vezmeme-li například v úvahu, že dle statistik rozvodem končí polovina uzavřených manželství. Bývají to právě často rozvody, kde se dítě dostává do pro něj nevýhodné situace, a proto je práce orgánů sociálně právní ochrany tak důležitá.

Tato práce kromě teoretického výkladu také nabízí vhled do praktického využití informací získaných během teoretické části. Praktická část je zaměřena na analýze případové studie z reálné praxe OSPOD.

V bakalářské práci jsou využity poznatky ze studia oboru Veřejná správa a regionální rozvoj, zejména pak znalosti získané studiem předmětů Veřejné správy, Správního práva a Občanského práva. Opatřením sociálně právní ochrany v souvislosti se správním řízením je věnována samostatná kapitola práce z hlediska návaznosti na studovaný obor autorky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je zpracovat názorný a srozumitelný výklad problematiky právní úpravy opatrovnictví v rámci sociálně právní ochrany dětí z výkonu státní správy v přenesené působnosti.

Záměrem je též poukázat na dilemata role opatrovníka před a po jeho ustanovení, a to z praktického hlediska v kontextu právní úpravy.

Dílčími cíli je sledování tématu z pohledu OSPOD v roli soudem ustanoveného opatrovníka dítěte, výklad role opatrovníka a její aplikace v praxi. Jakožto i správnost postupu OSPOD ve správním nebo soudním řízení při zajištění nejlepšího zájmu dítěte a účinnost jejich opatření.

2.2 Metodika

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části autorka pracuje na základě rešerše z odborné literatury a zákonů, a analýzou správního řízení v dané oblasti. Část praktická je postavena na analýze případové studie (kazuistik), ve kterých je zkoumána a vyhodnocena správnost postupu orgánu sociálně právní ochrany vzhledem k případům a zda je správně dle zákona uchopily.

V obou částech práce je také využito náhledu do praxe, díky cenným radám a poznatkům sociální pracovnice. To je považováno za přidanou hodnotu této bakalářské práce.

3 Vymezení základních pojmů

Sociálně právní ochrana dětí (dále jen SPOD) je v českém právu samostatně fungujícím celistvým systémem. Je upravena zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon SPOD). Jejím účelem je nezletilým dětem, tedy takovým občanům, kteří se nemohou v případě působení negativních vlivů na jejich příznivý vývoj a osobu bránit sami, zajistit práva a zvýšenou ochranu. Tuto ochranu provádí stát, respektive státní orgány, které zároveň mohou některé své pravomoci na základě pověření svěřovat soukromým osobám. Jde o činnosti, jejichž cílem je v případě ohrožení dítěte, zabezpečení ochrany jeho zájmů a jeho zdravého a harmonického vývoje.¹

Samostatná působnost je uvedena v § 7, odstavec 1, Zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, takto: „*Obec spravuje své záležitosti samostatně (dále jen "samostatná působnost"). Státní orgány a orgány krajů mohou do samostatné působnosti zasahovat, jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem, který zákon stanoví. Rozsah samostatné působnosti může být omezen jen zákonem.*“

Jedná se tedy o výkon samosprávy. Samospráva vznikla z veřejné správy, ale není realizována státem, neboť jinými veřejnoprávními, autonomními subjekty.²

Přenesená působnost znamená, že stát deleguje výkon státní správy na orgány samosprávy, například obecní úřady. Podle § 62, Zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, na plnění úkolů v přenesené působnosti dostávají obce příspěvek ze státního rozpočtu.

Je nutné zmínit, že pro výkon sociálně právní ochrany dětí jde samostatná dotace, která slouží pouze pro tento účel.

Státní správa obdobně jako samospráva vznikla z veřejné správy, je uskutečňována státem, konkrétně vládou, jakožto vrcholným orgánem výkonné moci a zároveň vrcholným ústředním orgánem státní správy.³

---

¹ Koldinská in Tomeš: Sociální správa, 2009

² Čabanová in Tomeš: Sociální správa, 2009

³ Čabanová in Tomeš: Sociální správa, 2009

Správní řízení je postup správního orgánu, jehož účelem je vydání rozhodnutí, jímž se v určité věci zakládají, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby nebo jímž se v určité věci prohlašuje, že taková osoba práva nebo povinnosti má anebo nemá (Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, § 9).

Nezletilé dítě je fyzická osoba, která nedovršila osmnácti let věku.

Podle Úmluvy o právech dítěte v čl. 1: „ *se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve*“.⁴ Dle občanského zákoníku je nezletilé dítě takové dítě, které ještě nenabylo plné svéprávnosti. Plné svéprávnosti dosáhne osoba starší osmnácti let věku (§ 30).

Opatrovník nezletilých dětí je ustanoven na základě rozhodnutí soudu nebo orgánu státní moci, zastupuje dítě v právních jednáních, kde by mohlo dojít ke střetu zájmů, kolizi mezi dítětem a rodičem nebo zájmů dětí týchž rodičů. Opatrovník je ustanoven ze Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nebo dle Zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Dále také zákon upravuje opatrovnictví, kdy v případě střetu zájmů (kolizi) zákonného zástupce se zájmy zastoupeného nebo střetu těch, kteří jsou zastoupeni tímž zákonným zástupcem, ukládá občanský zákoník povinnost soudu ustanovit zvláštního zástupce.⁵

Opatření sociálně právní ochrany jsou taková opatření, jejichž základním principem je předcházení vzniku problémů nebo jejich narůstání v souvislosti s výchovou a péčí o dítě. Preventivní a poradenská činnost má v tomto ohledu velmi důležitou roli. Předpokladem pro to, aby opatření byla účinná a včasná, je o dětech a rodinách s dětmi, která potřebují nějakou formu pomoci vědět, poté může být zajištěna ochrana zdraví, života a příznivého vývoje dítěte. Každému z nás zákon dává (§ 7 zákona SPOD) právo upozornit orgán sociálně právní ochrany dětí na

---

⁴ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014, str. 28

⁵ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

situaci, kdy rodiče zanedbávají nebo zneužívají rodičovskou odpovědnost případně upozornit rodiče nebo dítě na nepatřičné chování dítěte.

Obecní úřady mají povinnost vyhledávat děti uvedené v § 6, zaměřuje se zejména na děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti nebo nevykonávají či zneužívají práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Do okruhu vymezeného zákonem patří i děti zneužívané, týrané, děti s poruchami chování páchající činy, které by při trestní odpovědnosti byly klasifikovány jako trestné jednání. Obecní úřady dále pracují s rodiči se záměrem odstranění nedostatků ve výchově, plnění své rodičovské odpovědnosti, proto aby nebyl stanoven důvod k přijetí výchovného opatření nebo podán návrh k soudu.⁶

---

⁶ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

4 Sociálně právní ochrana dětí – legislativa a historie

4.1 Systém sociálně právní ochrany dětí a jeho právní úprava

Sociálně právní ochranu dětí můžeme univerzálně charakterizovat jako **souhrn práv dítěte**, která zajišťují jeho právo na život, péči rodičů a život v rodině, na jeho příznivý vývoj, ale i svobodu myšlení, identitu, svědomí a náboženské vyznání, vzdělání, zaměstnání, ochranu před jakýmkoli násilím, zanedbáváním či zneužíváním a vykořisťováním. Sociálně právní ochrana jakožto odvětví veřejného práva, je v právním systému České republiky upravena Zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Ovšem úděl sociálně právní ochrany je stvrzen i Ústavním zákonem a mezinárodními dokumenty, zejména Listinou základních práv a svobod a Úmluvou o právech dítěte. Česká republika je vázána i dalšími dokumenty jako jsou Všeobecná deklarace lidských práv (1984), Deklarace práv dítěte přijatá OSN (1959), Ženevská deklarace práv dítěte (1924). Z těchto všech dokumentů má Česká republika povinnost zajistit dítěti ochranu, přičemž tyto dokumenty deklarují rodinu jako základní jednotku společnosti a prostředí pro blaho dítěte. Článek 32 Listiny základních práv a svobod udává rodinu a rodičovství pod ochranu zákona a případné zasahování státu do soukromí a fungování rodiny je pouze tehdy, pokud se rodiče nechtějí, odmítají, nebo se nemohou o děti starat. Je patrné, že stát zasahuje do plnění práv a povinností rodičů, vyplývajících z rodičovské odpovědnosti, pokud jsou práva či vývoj dítěte ohroženy. Proto mimo jiné úvodní ustanovení zákona SPOD zdůrazňuje obnovení narušených funkcí, sanaci, rodiny.

Ochrana dle zákona SPOD náleží bez rozdílu všem nezletilým dětem, které se nalézají na území České republiky, poněvadž nezáleží na státní příslušnosti. Poskytovaný rozsah SPOD souvisí se situací ohroženého dítěte.

Zákon SPOD definuje **orgány sociálně právní ochrany (OSPOD)**, z orgánů veřejné a státní správy, vykonávající státní správu v přenesené působnosti a státní správu ze zákona, kterými jsou:

- **Krajské úřady** (v Praze Magistrát hl. města Prahy) zajišťují kromě kontrolní a metodické činnosti SPOD také poradenskou činnost a přípravu zprostředkování náhradní rodinné péče, pro pěstouny, osvojitele a opatrovníky. Krajské úřady také zastávají funkci odvolacího orgánu.

- **Obecní úřady obcí s rozšířenou působností** (ve statutárních městech magistráty a úřady městských obvodů, městské úřady, v Praze úřady pověřených městských částí), mají ze zákona nejvíce povinností. Spolupodílí se na rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do náhradní péče, zajišťují preventivní a poradenskou činnost, ukládají povinnost dohledání odborné pomoci rodičům, sledují ústavní a ochrannou výchovu, vykonávají opatrovnictví, soudní dohled a zastoupení nezletilého a vedení spisové dokumentace dětí, jež byla SPOD poskytnuta. Z hlediska výkonu státní správy mají ke svým klientům, dětem a rodinám s dětmi, nejbliže.

- **Obecní úřady** (i újezdni úřady) jsou povinny vyhledávat ohrožené děti uvedené v § 6 zákona SPOD, působit na rodiče, aby plnili svou rodičovskou zodpovědnost, uvědomit včas obecní úřad obce s rozšířenou působností a následně zajistit péči pro dítě, jehož rodiče své povinnosti neplní a jeho vývoj je ohrožen.

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí** (dále jen MPSV), je ústředním orgánem státní správy v oblasti SPOD, je hlavním garantem pomoci a péče o rodiny a děti, provádí veškeré legislativní a kontrolní činnosti, metodiku SPOD výzkumné analýzy a mezinárodní srovnávací studie, na jejichž základě mimo jiné provádí i monitoring práv a naplňování úmluv, kterými je Česká republika vázána.

- **Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí** v Brně zjednává SPOD v souvislosti k cizině (například únosy do zahraničí, vymáhání výživného v cizině, zastupování dětí cizinců na území ČR atd.). Úřad byl zřízen zákonem, je správním úřadem s celostátní působností, která je podřízena MPSV.

- **Úřad práce ČR** (jeho krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu), které řeší státní příspěvky na výkon pěstounské péče a dávky pěstounské péče.

Sociálně právní ochranu zajišťují i další subjekty, ovšem tyto subjekty **nejsou** orgány SPOD:

- Obce a kraje v samostatné působnosti mají zákonnou povinnost vytvářet předpoklady pro kulturní, vzdělávací, sportovní a jinou zájmovou činnost dětí, jež

si klade za cíl zaměstnat děti a mládež prospěšnými činnostmi, které jim zamezí v nekalém trávení volného času

- Komise pro sociálně právní ochranu dětí, je zřizována jako zvláštní orgán obce starostou obecního úřadu obce s rozšířenou působností

- Právnické a fyzické osoby, které jsou pověřeny výkonem sociálně právní ochrany (nadace, ústavy, zapsané spolky, veřejně prospěšné společnosti atd.)

Zákon SPOD stanovuje práva a povinnosti, preventivní a poradenskou činnost, opatření na ochranu dětí, vymezuje činnost orgánů SPOD při svěřeni dítěte do výchovy jiných odpovědných osob, zajišťuje ústavní a ochranou výchovu, sociálně právní ochranu ve vztahu k cizině, sociálně právní ochranu ve zvláštních případech, zařízení sociálně právní ochrany, zařízení pro výkon pěstounské péče, poskytování sociálně právní ochrany pověřenými osobami, správní delikty, řízení a místní příslušnost. Tímto je rozsah a působnost sociálně právní ochrany velice rozsáhlý.⁷

4.2 Historický vývoj sociálně právní ochrany dětí

Historie sociálně právní ochrany dětí je datována od druhé poloviny 19. století. Vydáním **říšského zákona** na konci roku 1863, na který navázal zemský zákon chudinský pro Čechy v roce 1868, vznikají první opatření veřejné správy ve prospěch sociálně slabých (tzv. péče chudinská), například zařízení pro nápravu zanedbané mládeže, výchova a výživa dětí chudých obecních příslušníků atd. Opuštěným a osiřelým dětem se v souvislosti s chudinskou péčí poskytovala náhrada za chybějící péči vlastní rodiny v sirotčincích, dětských domovech nebo v pěstounské péči. Již tehdy měla rodinná péče přednost před ústavní, poněvadž se vycházelo z poznatků dobré výchovy jedince v rodině. Úprava veřejné péče o děti měla výrazné nedostatky, a to především z hlediska sociálního, kde dochází k nedostatku styku s rodinným životem.

Koncem 19. století byly vyvíjeny snahy o reformu, přesun chudinské péče na vyšší útvary veřejné správy. **Zákon č. 62/1901 ř. z., o zemských sirotčích fondech,**

---

⁷ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

přinesl částečné řešení. Tento zákon nařídil část přebytků sirotčích pokladen použít k zaopatření a výchově dětí, opuštěných, zanedbávaných či osiřelých. Z fondů byla podporována jak péče pěstounská, tak ústavní. Od roku 1904 se začaly sdružovat první skupiny osob spolupracující se samosprávnými orgány, tzv. okresní komise pro péči o mládež. Po vzniku samostatné Československé republiky vznikla ministerstva, nebo jinak řečeno, samostatné vlastní ústřední státní orgány. Ve veřejné péči došlo ke zlepšení a ke specializaci v sociální oblasti.

Po roce 1945 vývoj ochrany dětí byl poznamenán změnou politických a společenských podmínek po skončení druhé světové války. Od 1. 1. 1950 upravoval **Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném**, nově pouze osvojení a poručenství a již neupravoval náhradní péči o děti. Zásadní zásah do ochrany dětí přinesl zákon č.69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže. Sociálně právní ochranu mládeže tento zákon definoval vzhledem k tehdejší politické situaci jako výkon hromadného poručenství a opatrovnictví jako zvláštní ochranu dětí, které nejsou v péči svých rodičů. **Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.**, umožní již bez omezení svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče. Zákon o rodině upravoval oblast zajišťování sociálně právní ochrany dětí a byl po řadu let její základní normou, ovšem po novele v roce 1998 byla tato část **oddělena a kompletně stanovena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.**

Ovšem od 1. 1. 2014 byl Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., zrušen Zákonem č. 89/2012 Sb., novým občanským zákoníkem.⁸

---

⁸ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

5 Opatření sociálně právní ochrany – správní řízení

Opatření sociálně právní ochrany jsou taková opatření, jejichž základním principem je předcházení vzniku problémů nebo jejich narůstání v souvislosti s výchovou a péčí o dítě. Zákon SPOD umožňuje ustanovením § 12, aby obecní úřad obce s rozšířenou působností uložil rodičům a dalším osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít v případě problému odbornou poradenskou pomoc, pokud je jasné, že dítě takovouto pomoc bezodkladně potřebuje nebo pokud nejsou schopni řešit spory o úpravě výchovy a styku s dítětem, či jestliže nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci potřebné k překonání problémů a odvrácení možnosti umístění dítěte do náhradní rodinné péče, ale i nedbali na doporučení spolupráce s odbornými osobami – například zapsaným mediátorem.

Pomoc by měla být na základě doporučení zaměřena zejména na řešení vzájemných vztahů mezi rodiči a dětmi, na dítě se zdravotním postižením nebo jinými poruchami, či dítě experimentující s drogami. Důvody pro uložení povinnosti navštívit zařízení mohou být různé. Obsahem rozhodnutí orgánu SPOD o uložení povinnosti nemůže být návštěva lékařského zařízení k léčebným úkonům. Tato situace se při nečinnosti rodičů řeší pomocí soudu, kdy např. OSPOD podá návrh k soudu na vydání předběžného opatření k uložení povinnosti zajistit lékařskou péči nezpl. dítěti.⁹

Příslušný úřad v souladu s ustanovením § 11 správního řádu a § 12 odstavec 1 písmeno a) zákona SPOD rozhodne v řízení zahájeném z moci úřední dle § 46 správního řádu ve věci nezpl. dítěte o **uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc**. Rodičům nezletilého dítěte je uložena povinnost navštívit spolu s nezletilým ve lhůtě 10 dnů od doručení rozhodnutí odborné poradenské zařízení se sídlem v okolí bydliště rodiny, a využít této odborné pomoci dítěti, které ji nezbytně potřebuje. Správní orgán má na výběr, jakou možnost zvolí, je na něm, zda nařídí samotné objednání nebo dostavení se do zařízení. Je-li správním orgánem nařízeno dostavení se do zařízení, je nutné mít tento termín předjednaný jak se samotným zařízením, tak nejlépe i s rodiči a jejich časovými možnostmi. Správní

---

⁹ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

orgán by měl postupovat vždy tak, aby svým rozhodnutím naplnil zamýšlený účel a rozhodnutí se nestalo prakticky nerealizovatelným. Proti tomuto rozhodnutí se podle § 85 odstavec 2 písmeno b) správního řádu vylučuje odkladný účinek odvolání. Správní orgán vyloučení odkladného účinku může použít v případě, kdy možným prodloužením hrozí újma některému účastníkovi řízení. Například špatné rodinné vztahy by mohly ohrožovat vývoj nezl. dítěte. V odůvodnění je nutné důvod uložení povinnosti účastníkům vysvětlit, zdůraznit, že návštěvu poradenského zařízení obecní úřad obce s rozšířenou působností rodičům doporučil, jelikož vyhodnotil, že dítě takovou odbornou pomoc nezbytně potřebuje. Dále je důležité srozumitelně a jasně popsat důvody a správní úvahy, kterými byl správní orgán veden při uložení povinnosti. Zejména je třeba objektivně posoudit a dostatečně popsat rizika, která ze současného stavu na dítě negativně působí a jsou v rozporu s jeho nejlepším zájmem. Odvolacím orgánem proti tomuto rozhodnutí je krajský úřad, kde je možné podat odvolání ve lhůtě do 15 dnů ode dne jeho oznámení, ovšem proti výroku odkladného účinku odvolání se nelze odvolat. V zájmu dítěte je žádoucí, aby se rodiče dostavili s dítětem do určeného zařízení co nejdříve.

Dále příslušný úřad v souladu s ustanovením § 11 správního řádu a § 12 odstavec 1 písmeno b) zákona SPOD rozhodne v řízení zahájeném z moci úřední dle § 46 správního řádu ve věci nezl. dítěte o uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc, kdy **rodiče nejsou schopni řešit spory ohledně úpravy styku a výchovy**. Rodičům nezl. dítěte se ukládá povinnost dostavit se do 15 dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí do odborného poradenského zařízení se sídlem v okolí místa bydliště rodiny a využít odborné pomoci tohoto zařízení při řešení sporu ohledně úpravy styku s druhým rodičem. I v tomto případě je na správním orgánu, jakou možnost zvolí, zdali nařídí objednání nebo dostavení se. I zde platí vyloučení odkladného účinku odvolání podle § 85 odst. 2 písm. b) správního řádu. Vše tedy platí stejně jako v prvním případě.

Obdobně je tomu tak i v situaci, kdy úřad v souladu s ustanovením § 11 správního řádu a § 12 odstavec 1 písmeno c) zákona SPOD rozhodne v řízení zahájeném z moci úřední dle § 46 správního řádu ve věci nezl. dítěte o uložení povinnosti rodičům objednat se ve lhůtě do 10 dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí na **první setkání se zapsaným mediátorem** v odborném poradenském

zařízení. Opět je na správním orgánu, jakou možnost zvolí a následně pak platí vyloučení odkladného účinku odvolání, proti kterému se nelze ani v jednom ze zde uvedených případů odvolat, kvůli zájmům dítěte. Odvolání je jinak možné opětovně do 15 dní ode dne oznámení ke krajskému úřadu prostřednictvím obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Oproti výše zmíněným je zde v odůvodnění nezbytné vysvětlit důvod uložení povinnosti, zdůraznit, že návštěvu mediátora obecní úřad obce s rozšířenou působností rodičům doporučil, přičemž nabízené možnosti nevyužili, ačkoli jejich nezhl. dítěti hrozí odebrání z jejich péče. Je třeba srozumitelně a jasně popsat důvody a správní úvahy, kterými byl správní orgán veden při uložení povinnosti. Zejména je třeba objektivně posoudit a dostatečně popsat rizika, která za současného stavu na dítě negativně působí včetně následků vyplývajících z jejich nespolečné spolupráce s odborným poradenským zařízením – zapsaným mediátorem.¹⁰

Před samotným zahájením správního řízení musí OSPOD doporučit objednání rodičům **dobrovolně**. O tomto kroku by měl existovat jasný důkaz ve spise, takovým důkazem je například protokol z jednání podepsaný oběma rodiči. Orgán sociálně právní ochrany dětí musí rodiče informovat o krocích v případě nesplnění této povinnosti dobrovolně. Samotná návštěva odborného zařízení a snaha OSPOD o dobrovolnost této návštěvy by měla být součástí individuálního plánu ochrany dítěte. Není možné zahájit správní řízení, aniž by se OSPOD nepokusil rodiče přesvědčit dobrovolně ve smyslu § 10 zákona SPOD, a nepoučil je o možném postupu v případě nesplnění podle § 12 zákona SPOD.¹¹

Řízení o uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc je řízením zahajovaným z moci úřední, to znamená, že je nelze zahájit na žádost účastníka. Kdokoli však může podat podnět k zahájení řízení z moci úřední ve smyslu § 42 správního řádu. Pokud požádá podatel současně o takové sdělení, správní orgán jej do 30 dnů vyrozumí o skutečnosti, zda řízení zahájil nebo podnět odložil. Řízení je zahájeno dnem, kdy správní orgán oznámil zahájení řízení dotčené osobě, a je-li účastníků více, pak prvnímu z nich podle § 46 správního řádu.¹²

---

¹⁰ Potěšil aj.: Správní řád: komentář, 2015

¹¹ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

¹² Potěšil aj.: Správní řád: komentář, 2015

Pokud uložení povinnosti **nevedlo k nápravě**, může OSPOD **použít výchovná opatření** plynoucí z § 13 zákona SPOD ve správním řízení. V případě, že obecní úřad obce s rozšířenou působností tak neučiní, má soud za stejných podmínek možnost uložit výchovná opatření dle § 925 občanského zákoníku. Záleží tedy na situaci, který orgán rozhodne, případně rozhodnutí kterého orgánu je vhodnější. Správní řízení je zahájeno podáním podnětu nebo návrhu, případně z moci úřední. Jestliže tak učiní obecní úřad obce s rozšířenou působností, rozhoduje o výchovném opatření ve správním řízení, a eventuálním odvolacím orgánem proti rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností je krajský úřad.

Orgány sociálně právní ochrany dětí mohou v rámci preventivních opatření při zajišťování ochrany práv dítěte na jeho řádnou výchovu a příznivý vývoj ukládat některé povinnosti či výchovná opatření v rámci správního řízení. Postupuje se vždy dle příslušných ustanovení zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.¹³

Dle vyjádření sociální pracovnice městského úřadu, využití správního řízení pro výchovná opatření **se příliš nevyužívá**, kdy důvodem je přílišná časová vytíženost pracovníků OSPOD, složitá administrativa správního řízení v rámci dokazování a neúčinnost přijatých opatření ze strany rodičů. Větší váhu a respekt má soudní rozhodnutí např. o napomenutí, omezení či soudním dohledu, kdy rodiče toto meritorní rozhodnutí většinou respektují. Z tohoto důvodu OSPOD raději podá návrh k soudu.¹⁴

Výchovnými opatřeními jsou **napomenutí, dohled, omezení, a povinnost využít odbornou pomoc**. Napomenutí se ukládá jak osobám odpovědným za výchovu dítěte, rodičům, ale i jiným osobám, které narušují řádnou výchovu, tak i dítěti. Je to nejmírnější forma sociálně preventivního výchovného působení, používající se v situacích, kdy je vhodné a je možné předpokládat účinnost. Proto ji dítěti lze uložit za podmínek, kdy je zřejmé, že obsah a smysl napomenutí pochopí a je schopno v souladu s ním ovládat své jednání. Rozhodnutí o uložení napomenutí

---

¹³ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

¹⁴ Rozhovor se sociální pracovníci, 2017

bude připadat v potaz při nejrůznějších situacích. Nemusí jít jen o porušení rodičovské odpovědnosti, ale může se jednat i o povinnosti plynoucí z jiných právních předpisů, ovšem pokud nejde o neplnění povinností, které naplňují skutkovou podstatu trestného činu nebo přestupku. Bránění druhému rodiči ve styku s dítětem, neposílání dítěte do školy, nepřiměřené trestání, pokud není naplněna skutková podstata pro trestný čin, anebo ponechávání dítěte bez dozoru přiměřeného jeho věku, to vše může být důvodem pro uložení napomenutí. V případě, že se v okolí dítěte vyskytuje třetí osoba, která narušuje jeho řádnou výchovu, navádí jej k nekalostem nebo ve vztahu s ním používá značně hrubé, až vulgární výrazy může být toto výchovné opatření uloženo i těmto třetím osobám. Jestliže napomenutí není respektováno, dá se podle jiných právních předpisů uložit sankce, či je možno rozhodnout o dohledu.¹⁵

Úřad v souladu s ustanovením § 11 správního řádu a podle ustanovení § 13 odst. 1 písm. a) zákona SPOD rozhodne v řízení zahájeném z moci úřední dle § 46 správního řádu ve věci nezletilého o uložení výchovného opatření napomenutí. Napomenutí lze uložit ve své podstatě komukoli, kdo se dopustí činu, který může být pro dítě ohrožující, avšak není natolik závažný, že by bylo třeba přijmout jiné opatření sociálně právní ochrany. Můžeme si například představit situaci, kdy bude uloženo napomenutí sousedovi za to, že hrubě nadával dítěti před domem a OSPOD byl o tomto informován. V odůvodnění správní orgán vysvětlí důvod uložení napomenutí. Je nezbytné uvést, z jakého důvodu zvolil právě tento druh výchovného opatření a co dle úvahy správního orgánu přinese pozitivního. Dále je třeba v odůvodnění konkretizovat skutek, jednání nebo činnost, za kterou bylo toto napomenutí uděleno a jakým způsobem bylo projednáno. Proti rozhodnutí je možné podat odvolání ke krajskému úřadu prostřednictvím příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností a to do 15 dnů ode dne jeho oznámení.

Před uložení napomenutí není nutné činit jiné kroky sociálně právní ochrany, jako je to vhodné u jiných výchovných opatřeních, kde např. dohledu často předchází právě samotné napomenutí. Ovšem je však na místě vhodnost projednání konkrétního činu s danou osobou, které bude napomenutí uděleno. Při nejmenším se

---

¹⁵ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

dá předpokládat zvýšení preventivního charakteru celé věci. V případě uložení napomenutí nezletilému dítěti, musí mít správní orgán na paměti nutnost ustanovení opatrovníka dítěti na základě § 32 správního řádu.

Žádost o zahájení správního řízení ve věci napomenutí může **vzejít i od jednoho z rodičů** dítěte, který bude žádat, aby správní orgán napomenul druhého rodiče. Účastníkem řízení se tak stává pouze rodič, který by měl napomenutí od správního orgánu dostat. Je častou chybou, že je za účastníka řízení chápán i rodič, který o udělení napomenutí požádal. Žádost rodiče je správním orgánem posuzována jako žádost dle § 45 správního řádu nebo jako podnět dle § 42 správního řádu a musí mít náležitosti obsažené v § 37 správního řádu. Správní orgán tak může rozhodnout, zda zahájí řízení z moci úřední dle § 46 správního řádu, kde případně požádá o doplnění žádosti dle § 45 odst. 2 zákona správního řádu, a v případě podnětu může rozhodnout o tom, že neshledal důvody k zahájení řízení z moci úřední. V této situaci je správní orgán povinen tomu, kdo podnět zaslal odpovědět do 30 dnů v případě, kdy o to sám požádal. V rámci zásady dobré správy se však doporučuje toto oznámení učinit i bez této žádosti.¹⁶

Význam dohledu tkví v pravidelném sledování podmínek, ve kterých dítě žije. Důvody stanovení dohledu jsou například nedostatečná péče o dítě, záškoláctví a toulání dítěte aj. Dohled by měl být vnímán jako preventivní opatření k sanaci rodiny. Ve spoustě případů se dohledem předejde mnohem horším opatřením. Hodně taktéž pomáhá spolupráce škol a dalších institucí v okolí dítěte, s orgány SPOD.¹⁷

Úřad v souladu s ustanovením § 11 správního řádu a podle ustanovení § 13 odst. 1 písm. b) zákona SPOD rozhodne v řízení zahájeném z moci úřední dle § 46 správního řádu ve věci stanovení dohledu nad nezletilým dítětem. Správní orgán v odůvodnění vysvětlí důvod uložení dohledu. Je nezbytné uvést, z jakého důvodu zvolil právě tento druh výchovného opatření a co dle úvahy správního orgánu přinese pozitivního. Mimo jiné také popis kroků a důkazních prostředků, které vedly správní orgán k nařízení dohledu, například pokud předešlé napomenutí nevedlo k nápravě. S jakým cílem je dohled nařízen a jakým způsobem je dítě ohroženo. Doporučuje se v

---

¹⁶ Potěšil aj.: Správní řád: komentář, 2015

¹⁷ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

řízení ustanovit dítěti opatrovníka na základě § 32 správního řádu. Odvolání je možno podat do 15 dnů krajskému úřadu. V případě úmyslného ztížení nebo dokonce maření výkonu tohoto rozhodnutí se rodič nebo jiná odpovědná osoba dopouští přestupku podle § 59 odst. 1 písm. i) zákona SPOD, za který lze uložit napomenutí nebo pokutu až do výše 50 000,- Kč¹⁸

Omezení se ukládá za účelem zabránit škodlivým vlivům, které narušují nebo ohrožují výchovu nezletilého. Smyslem rozhodnutí o omezení je především zákaz navštěvovat diskotéky, bary a jiná místa, která mají negativní vliv. Může se také uložit omezení spočívající v zákazu setkávání se s osobou, která pro dítě představuje ohrožení či riziko. Omezení se týká dítěte, rodičů i dalších osob odpovědných za výchovu, jelikož jsou známy i případy, kdy se rodiče s dítětem pohybují v nočních hodinách na místech ohrožujících vývoj dítěte. Omezení tak např. může spočívat v zákazu zdržovat se spolu s malým dítětem v době nočního klidu v restauračním zařízení s výherními automaty. Avšak takový zákaz samozřejmě nelze uložit rodiči obecně, protože by to znamenalo zákaz zdržovat se v uvedených prostorách i bez dítěte, čímž by šlo o nepřiměřený zásah do osobní svobody. Proto je nezbytné omezení používat uvážně.

Výchovná opatření se také mohou kombinovat. Většinou se jedná o **kombinaci omezení a dohledu**.

Rozhodnutí úřadu v souladu s ustanovením § 11 správního řádu a podle ustanovení § 13 odst. 1 písm. c) zákona SPOD v řízení zahájeném z moci úřední dle § 46 správního řádu ve věci nezletilého dítěte o uložení výchovného opatření bude například stanoveno tak, že nezletilému se tímto rozhodnutím ukládá omezení spočívající v zákazu hazardních her a návštěv prostor s výherními hracími přístroji. Správní orgán v odůvodnění vysvětlí důvod uložení omezení. Je nezbytné uvést, z jakého důvodu zvolil právě tento druh výchovného opatření a co dle úvahy správního orgánu přinese pozitivního. Dále je třeba v odůvodnění konkretizovat skutek, pro který bylo omezení uděleno, a jakým způsobem byla předtím projednána. OSPOD by měl v odůvodnění jasně vystihnout kroky, které činil předtím, než se k tomuto opatření odhodlal. Z těchto kroků musí jasně vyplývat jeho snaha o řešení situace

---

¹⁸ Potěšil aj.: Správní řád: komentář, 2015

preventivními opatřeními a poradenstvím, případně spoluprací s jinými organizacemi.

Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání ke krajskému úřadu prostřednictvím příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností, a to ve lhůtě 15 dnů ode dne jeho oznámení. Proti výroku o vyloučení odkladného účinku odvolání se odvolat nelze. U omezení lze vyloučit tzv. odkladný účinek odvolání podle § 85 odst. 2 písm. b) správního řádu. V takovém situaci je třeba do rozhodnutí ve výrokové části napsat, že se podle § 85 odst. 2 písm. b) správního řádu vylučuje odkladný účinek odvolání proti tomuto rozhodnutí. Vyloučení odkladného účinku lze použít v případě obavy, kdy by hrozila prodlením vážná újma některému z účastníků. Správní orgán se tak musí v případě vyloučení odkladného účinku s tímto vypořádat ve svém odůvodnění. Příkladem může být odůvodnění, že by se v případě pokračování docházky nezletilého na dané místo mohla opakovat jeho silná opilost a tím se narušoval jeho zdravý vývoj.

I zde, stejně jako u dohledu, je uvedeno poučení, že v případě úmyslného ztížení nebo maření výkonu tohoto rozhodnutí se nezl., rodič nebo jiná odpovědná osoba dopustí přestupku podle § 59 odst. 1 písm. i) zákona SPOD, za který lze uložit napomenutí nebo pokutu až do výše 50 000 Kč.

Omezení nesmí být aplikováno na konkrétní prvek. Jako příklad konkrétního prvku můžeme uvést třeba potyčku při fotbalovém zápase, je však možné omezení aplikovat na celou příležitost, tedy sportovní fotbalové utkání. Můžeme si tímto i představit uložení výchovného omezení na dobu určitou, kdy správní orgán ve svém výroku jasně stanoví, do kdy výchovné omezení platí, eventuálně stanoví uložení omezení na konkrétní dobu nebo čin, jako je řekněme sportovní fotbalové utkání týmu ABC konané 1. 5. 2017 na fotbalovém stadionu XY od 18 hodin. V případě uložení omezení nezletilému dítěti, musí mít správní orgán na paměti nutnost ustanovení opatrovníka dítěti na základě ustanovení § 32 správního řádu.¹⁹

---

¹⁹ Potěšil aj.: Správní řád: komentář, 2015

Obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo setkání se zapsaným mediátorem. Nesplněním se dopustí přestupku dle § 59a odstavce 1 písmene a) zákona. Za přestupek je možné udělit pokutu do 20 000,- Kč.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností sleduje, zdali jsou udělená opatření dodržována. Může proto požádat příslušný obecní úřad v místě bydliště účastníků o dohled nad situací. Je zde vyobrazena základní zásada upravená v § 8 odstavce 2 správního řádu a to, že správní orgány vzájemně spolupracují v zájmu dobré správy.

Jestliže veškerá výchovná opatření orgánu SPOD **nevedla k nápravě** a vyžaduje-li to zájem dítěte, může podle § 13a soud **odejmout dítě z péče** rodičů nebo jiné odpovědné osoby. Současně soud nařídí dítěti pobyt na nejdéle 3 měsíce mimo rodinu, kde je umístěno ve středisku výchovné péče, ve středisku pro děti vyžadující okamžitou pomoc anebo v zařízeních pro osoby se zdravotním postižením podle zákona o zdravotních službách. Soud může ve výjimečných případech prodloužit pobyt až na 6 měsíců v případech, kdy si rodič upravuje své poměry pro převzetí dítěte do osobní péče. Tuto dobu však nesmí přesáhnout. Soud může v zákonem vymezených případech uložit dítěti pobyt v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kdy není možné zajistit dítěti pěstounskou péči nebo jinou vhodnou pomoc a potřebnou ochranu v odpovídajících situacích. Při rozhodování musí soud respektovat zájem dítěte, označit zařízení, do kterého má být dítě umístěno a brát ohled na to, aby zařízení bylo v blízkosti bydliště rodičů či blízkých osob dítěte. Důležité pro rozhodnutí soudu je také vyjádření orgánu SPOD, který situaci zpravidla zná.²⁰

---

²⁰ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

6 Opatrovnictví z právního hlediska

6.1 Zákonné zastoupení dětí

Základní úprava týkající se zastoupení a opatrovnictví dětí ve správním řízení je dána správním řádem v ustanovení § 32 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Dítě nemá procesní způsobilost a musí být zastoupeno. V případě zastupování opatrovníkem jde o formu zastupování, ve které vůle zastupované osoby není úplně rozhodující. Důvody ustanovení opatrovníka vyjmenovává správní řád taxativně v ustanovení § 32 odst. 2. V případě, že je splněna některá ze zákonných podmínek daného ustanovení, je správní orgán povinen opatrovníka v řízení ustanovit. Nezletilé dítě spadá pod § 32 odst. 2 písmene a), díky své procesní nezpůsobilosti. Ovšem podle ustanovení § 29 odst. 4) v řízeních jehož účastníkem je nezletilé dítě schopné formulovat své názory správní orgán může postupovat buď přímým vyslyšením samotného dítěte s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti, nebo stanovit a jednat s příslušným opatrovníkem nezl. k hájení jeho práv.

O ustanovení opatrovníka rozhoduje správní orgán usnesením. V případě opatrovníka se tedy jedná o zastoupení individuální a závazné. Opatrovník je správním orgánem ustanoven ad hoc – jen pro účely konkrétního správního řízení. V ustanoveních správního řádu jsou pak uvedeny určité „předpoklady“ pro výkon funkce opatrovníka, kterými by se měl správní orgán při rozhodování o ustanovení opatrovníka řídit. Ustanovení opatrovníka musí posuzovat vždy vzhledem ke konkrétním okolnostem daného případu.²¹

Zákonné zastupování dětí je obecně upraveno v občanském zákoníku. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník vymezuje v hlavě druhé osoby jako účastníky občanskoprávních vztahů, kde má každá fyzická osoba **právní osobnost**, tedy způsobilost být právním subjektem v mezích právního řádu, tj. mít způsobilost k právům a povinnostem, jenž vzniká narozením a trvá po celý život člověka. Právní osobnost se v plném rozsahu přiznává i plodu počatému v lůně mateřském, pokud se

---

²¹ Potěšil aj.: Správní řád: komentář, 2015

dítě narodí živé tzv. nasciturus. Nikdo nemůže být omezen ani zbaven právní osobnosti, zaniká pouze úmrtím osoby.

Svéprávnost jakožto způsobilost fyzické osoby nabývat pro sebe **vlastním právním jednáním práva a brát na sebe povinnosti** vzniká v plném rozsahu zletilostí, které je dosaženo osmnáctým rokem věku. Před dovršením tohoto věku se plné svéprávnosti nabývá buď uzavřením manželství, nebo přiznáním svéprávnosti na základě rozhodnutí soudu. Soud přizná plnou svéprávnost nezletilému, pokud nezletilý dosáhl věku šestnácti let, je schopen se sám živit a sám si obstarat své záležitosti a v neposlední řadě musí zákonný zástupce nezletilého s návrhem souhlasit. V obou případech jde, ale o **plně svéprávného nezletilého**, jelikož nezletilý zůstává nezletilým až do nabytí zletilosti, tj. osmnácti let. Svéprávnost na základě uzavření manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné. Úplnou způsobilostí k právním úkonům je třeba rozumět možnost vlastním jednáním provádět všechny právní úkony – právně jednat.

Svéprávnost vzniká postupně. Občanský zákoník neopomíná ani nezletilé, kteří ještě plné svéprávnosti nedosáhli. Ustanovením § 31 jde o vyvratitelnou právní domněnku, má se za to, že každý nezletilý, který ještě není plně svéprávným, je způsobilý jen k právním jednáním odpovídajícím jeho rozumové a volní vyspělosti přiměřené věku. Žádný nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není nikdy způsobilý jednat samostatně v těch záležitostech, k nimž by i jeho zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu.

V případech kdy nezletilé dítě ještě není plně způsobilé právně jednat, mají rodiče, jako jeho zákonní zástupci, právo a povinnost ho v takových jednáních zastupovat. Rodič nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi týchž rodičů. V takovém případě jmenuje soud dítěti opatrovníka. Soud stanoví dítěti opatrovníka, je-li rodičovská odpovědnost omezena, nebo je omezen, nebo dotčen její výkon v souvislosti se zájmem a blahem dítěte. Z povahy vztahu mezi zastoupeným a zástupcem vyplývá, že není možné, aby zástupce zastupoval osobu, s níž jsou jeho zájmy v rozporu. Tím by mohl být zastoupený poškozen. Nastane-li rozpor mezi zájmem

zákonného zástupce nebo opatrovníka a zastoupeného, musí soud ustanovit tzv. kolizního opatrovníka.²²

Samotné zastoupení obecně je upraveno v hlavě třetí. Kdo je oprávněn právně jednat jménem jiného, je jeho zástupcem. Ze zastoupení vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému (§ 436 občanského zákoníku).

6.2 Rozlišení postavení opatrovníka

Občanský zákoník vyjmenovává důvody pro ustanovení opatrovníka. Opatrovnictví slouží k zajištění a ochraně zájmů a práv dítěte, které má zákonného zástupce, ovšem v některých situacích je nezbytné, aby zájmy dítěte **nezastával** jeho zákonný zástupce nýbrž opatrovník. Opatrovníkem je buď přímo orgán sociálně právní ochrany, anebo fyzická osoba způsobilá k právnímu jednání. V každém případě musí být jednáno v zájmu a blaha dítěte, tj. k jeho prospěchu.

Opatrovník je jmenován soudem k ochraně zájmů nezl. dítěte v různých případech, z tohoto důvodu **postavení opatrovníka rozlišujeme** podle občanského zákoníku²³:

- opatrovník v řízení o osvojení (§ 806 – 807),
- opatrovník v případě omezení rodičovské odpovědnosti (§ 878 odst. 3),
- kolizní opatrovník (§ 460) – opatrovník při střetu zájmů, nejčastěji
- opatrovník pro správu jmění dítěte (§ 948 – 950) - postupuje při výkonu své

funkce s péčí řádného hospodáře a nesmí podstupovat nepřiměřená rizika. Soud vymezí rozsah jmění a jeho spravování. **Opatrovník podléhá soudnímu doзору.** Občanský zákoník pro zvýšenou ochranu jmění uvádí, že opatrovníkem nemůže být fyzická osoba, ale zpravidla OSPOD.

- opatrovník ad hoc (§ 943) – je opatrovník „na věc“ ustanovený i v jiných případech, než stanoví zákon, ale jsou potřeba. Příkladem může být rodič bránící dítěti, které je v pěstounské péči, ve studiu nebo léčbě.

---

²² Švestka a kol.: Občanský zákoník: komentář, 2014

²³ Švestka a kol.: Občanský zákoník: komentář, 2014

Opatrovník ve zvláštních případech:

- opatrovník v trestním řízení (§ 45 trestního řádu) – nezl. dítě je zde osoba poškozená,
- opatrovník v řízení o určení otcovství (§ 73 občanského soudního řádu)
- opatrovník v řízení o dědění (§ 119 zákona o zvláštních řízeních soudních).

Všechny případy opatrovnictví spravují **soudy**, které vymezí z hlediska účelu opatrovníka rozsah jeho práv a povinností. Soud dohlíží na způsobilost vykonávání opatrovnické funkce a plnění úkolů z této funkce vyplývajících, které budou vždy zajišťovat ochranu zájmů opatrovaného.²⁴

Je nezbytné konstatovat, že v žádném případě **není možné zaměňovat** termín **opatrovnictví a poručenství**. Až do roku 1998 se to ale stávalo, neboť pod pojmem opatrovnictví se skrývaly dva odlišné instituty, a to poručenství a opatrovnictví. Novela zákona o rodině v roce 1998 přinesla rozlišení, ve kterém se do právního řádu vrátil původní pojem poručenství. Rozdíl mezi opatrovníkem a poručníkem je i ve výkonu práv a povinností. Opatrovník nahrazuje rodiče pouze v omezeném rozsahu – vykonává pouze dílčí práva a povinnosti zákonných zástupců, oproti tomu poručník vykonává všechna práva a povinnosti jinak náležející rodičům. Poručník dále zajišťuje výchovu dítěte, tj. neomezeném rozsahu odpovědnosti.²⁵

6.3 Kolizní opatrovník

Nezletilé dítě, které je účastníkem soudního řízení, musí být během procesu zastoupeno. V občanském soudním řízení zastupují dítě zpravidla rodiče, jako jeho zákonní zástupci vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Nezletilý musí mít kolizního opatrovníka vždy v řízení o rozvodu při úpravě poměrů výchovy a výživy. Zde totiž často hrozí střet zájmů.

---

²⁴ Švestka a kol.: Občanský zákoník: komentář, 2014

²⁵ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

Občanský zákoník v § 460 a § 893 odst. 3 říká že: „§ 460: Dojde-li ke střetu zájmu zákonného zástupce nebo opatrovníka se zájmem zastoupeného či ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni tímž zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, anebo hrozí-li takový střet, jmenuje soud zastoupenému kolizního opatrovníka.“

„§ 893 odst. 3: Rodič nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi týchž rodičů. V takovém případě jmenuje soud dítěti opatrovníka.“

Právo zastupovat dítě náleží oběma rodičům. Dítě může každý z rodičů zastupovat i samostatně. Zde ale musí být jednoznačně patrná shodná vůle. Jelikož v rodinných vztazích může nastat i střet zájmů přímo mezi rodiči, rozhodne o výkonu soud.²⁶

Podle dodnes ustálené soudní praxe je kolize dána vždy za předpokladu, že rodiče a dítě jsou účastníky jednoho řízení. Podle ustanovení § 469 odst. 1) zákona o zvl. řízeních soudních tímto opatrovníkem soud zpravidla ustanoví OSPOD. V případě nesouhlasu některého z účastníků řízení s ustanovením OSPOD jako kolizního opatrovníka dítěte, mohou účastníci řízení podat odvolání k soudu (§ 201 a násl. OSŘ). Orgán SPOD je ze zákona povinen, pokud nejsou známy překážky, opatrovnictví přijmout a vykonávat. Překážkou může být podání podnětu nebo návrhu na zahájení řízení. Opatrovníkem nezl. by neměl být ten stejný orgán. Pokud byl takový OSPOD jmenován, stanoví se, že soud má na návrh jmenovat opatrovníka jiného.

Opatrovník ustanovený dítěti na základě rozhodnutí soudu vykonává za dítě všechna procesní práva účastníka řízení. V jeho kompetenci je činit všechny úkony jménem dítěte, které může činit účastník a zastupuje nezletilé dítě v celém soudním řízení až do ukončení řízení, včetně případného odvolacího řízení.²⁷

---

²⁶ Švestka a kol.: Občanský zákoník: komentář, 2015

²⁷ Hilšerová: Bulletin advokacie, 2014

6.4 Právo dítěte na informace a zjišťování názoru dítěte

V řízení, jehož je účastníkem nezletilé dítě, které je schopno formulovat svůj názor, je soud (nebo správní orgán) povinen postupovat tak, aby byl zjištěn názor nezletilého ve věci (§ 100 odst. 3) občanského soudního řádu.; a § 29 odst. 4) správního řádu). K názoru dítěte soud (správní orgán) přihlíží s ohledem k jeho věku a rozumové vyspělosti. Dítě má právo se svobodně vyjadřovat i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob, které jsou za výchovu dítěte odpovědné. **Vyjádření dítěte je věnována náležitá pozornost.** OSPOD bere při výkonu činnosti v potaz pocity a přání dítěte s ohledem na jeho věk, tak aby nebyl ohrožen jeho vývoj po psychické a citové stránce (§ 8 odst. 2 zákona SPOD). Z této právní úpravy tedy plyne, že názor dítěte je neopomenutelným, důležitým faktorem a pro kolizního opatrovníka je nutností názor dítěte znát.

Soud zjišťuje názor dítěte buď samotným výsledkem nezletilého nebo prostřednictvím jeho zástupce, anebo prostřednictvím OSPOD, jako ustanoveného kolizního opatrovníka. Výsledkem se zjišťuje pouze názor dítěte či jeho přání, nikoliv skutková podstata věci.²⁸

Výslech dítěte se podle soudní praxe provádí v nepřítomnosti rodičů nebo jiných osob zodpovědných za výchovu proto, aby nikdo z nich neovlivnil výpověď nezletilého. Jedinou přítomnou osobou při výslechu je kolizní opatrovník. Výpověď dítěte je protokolována a je zakládána jako součást soudního spisu, do kterého následně mohou rodiče a zástupci nahlížet. K výslechu dítěte před soudem se zpravidla nepřistupuje často. Jedná se o opatření spíše výjimečné.

Dochází k němu v situacích, kdy nestačí méně zatěžující prostředky, například pohovor s pracovníkem OSPOD. Dítě má právo svobodně vyjádřit svůj názor a byly mu poskytnuty potřebné informace k vytvoření a sdělení názoru. I přes to se v praxi stává, že si rodiče nepřejí, aby bylo dítě informováno a vyslycháno soudem z důvodu značné psychické zátěže. Soud proto následně využije možnosti pohovoru s pracovníkem OSPOD.²⁹

---

²⁸ Švestka a kol.: Občanský zákoník: komentář, 2014

²⁹ Bakalář: Slyšení nezletilého dítěte před opatrovnickým soudem, 2008

6.5 Spolupráce s ostatními subjekty

Spolupráce orgánů sociálně právní ochrany s rodiči, případně jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, hraje podstatnou roli v poskytování sociálně právní ochrany. Obecně platí, že chce-li rodič problém řešit a s tímto účelem podniká určité kroky, včetně spolupráce s OSPOD, je to nejlepší cesta ke zdárnému řešení. Z tohoto důvodu by při začínající sociální práci s rodinou měli pracovníci OSPOD rodičům patřičně vysvětlit způsoby možného řešení a vhodnost opatření a důvod vzájemné spolupráce, včetně návštěv rodičů na úradě a návštěv sociálních pracovníků v domácnosti nebo jinde.³⁰

Dalšími významnými subjekty při spolupráci jsou **vzdělávací ale i zdravotnická zařízení**, které dítě navštěvuje. Spolupráce školského zařízení a orgánu SPOD je nedílnou součástí při výkonu sociálně právní činnosti. Učitel je s dítětem takřka v každodenním kontaktu, a tak lze předpokládat, že zaměstnancům OSPOD podá relevantní informace týkající se jak dítěte, tak rodiny a prostředí. I informace od ošetřujícího lékaře dítěte mohou mít podstatný význam při následném zastoupení. Posoudit situaci dítěte je složitou a náročnou problematikou, proto se sociální pracovník neobejde bez pomoci a **spolupráce s odborníky**, jako jsou dětský lékař a psycholog. Někdy je zapotřebí do posuzování zapojit i další odborníky, např. dětského psychiatra, neurologa nebo speciálního pedagoga.³¹

6.6 Význam prošetření poměrů

Zákon SPOD v § 52 opravňuje sociální pracovníky navštěvovat dítě a rodinu, ve které žije v domácnosti, ve škole ale i jinde, kde se nezletilý vyskytuje, a zjišťovat v jakých sociálních podmínkách dítě vyrůstá a jak o ně rodiče nebo jiná osoba odpovědná za výchovu pečuje. Pro plnění úkolů vyplývajících ze sociálně právní ochrany, je pro pracovníky OSPOD toto oprávnění velmi významné. Mohou tak předcházet hrozícímu narušení nebo ohrožování vývoje dítěte a včas mu poskytnout potřebnou pomoc. Návštěvu rodiny a dítěte je třeba uskutečňovat tehdy, je-li to

---

³⁰ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

³¹ Matoušek: Metody a řízení sociální práce, 2003

potřeba pro ochranu života, zdraví, práv a příznivého vývoje, ale i tehdy, když o to rodiče sami požádají. Při návštěvě je samozřejmě respektována Listina základních práv a svobod, konkrétně čl. 10, 12 a 32 odst. 1). Zákon pro **realizaci návštěvy předpokládá určitou sociální událost**, která nastane na straně dítěte nebo jeho rodiny a je podnětem pro poskytnutí sociálně právní ochrany. Bere se v patrnost potřeba návštěvy a vyvarovat se porušení čl. 10 odst. 2) LZPS, která hovoří o právu každého před neoprávněným zasahováním do soukromí a rodinného života.

Při návštěvě dítěte **ve škole**, je škola povinna umožnit zaměstnancům OSPOD rozhovor s dítětem v prostorách školy, a to i bez předchozího informování zákonných zástupců dítěte, poněvadž dítě má právo se svobodně vyjádřit ve věcích, které se ho týkají. Jestliže zákon přiznává zaměstnancům OSPOD právo zjišťovat ve škole skutečnosti o výchově dítěte, o jeho chování a životních podmínkách, pak má škola povinnost zajistit sociálnímu pracovníkovi vhodnou místnost pro realizaci rozhovoru.

Důležité je zmínit, že dle § 52 zákona SPOD **nemohou** vykonávat návštěvy v rodině fyzické či právnické osoby, které mají pověření k výkonu sociálně právní ochrany, ale nejsou zaměstnanci OSPOD. Pověření soudem k provedení šetření v rodině **přísluší jen** zaměstnancům OSPOD. Bohužel dochází k případům, kdy právnické nebo fyzické osoby realizují návštěvy protizákonně, aniž by měli pověření. Takovéto návštěvy by měly být provedeny se souhlasem rodiče, jelikož jde o soukromé osoby, jejichž činnost není v režimu § 52 odst. 1 zákona SPOD.

Opatrovník provede **na žádost soudu** šetření v rodině a o zjištěných skutečnostech podá soudu zprávu, aby mohl rozhodnout co nejlépe. Šetření se zaměřuje na rodinné poměry (osobní data a struktura rodiny), ekonomické poměry (zaměstnání a finanční zabezpečení rodiny), zdravotní a hygienické poměry (lékařská péče, výživa) a v neposlední řadě na výchovné poměry v rodině (kdo se dítěti věnuje a pečuje o něj; vztah mezi rodiči, sourozenci). Důležitou roli také hrají bytové poměry (velikost a vybavenost bytu, čistota obydlí). Z hlediska bytových poměrů se sociální pracovníci zvláště zaměřují na prostor určený pro dítě, konkrétně na to, zdali je v souladu s potřebami a věkem nezletilého.

Dikce § 52 odst. 2 dále opravňuje sociální pracovníky během šetření pořizovat obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy dítěte a prostředí, v němž žije, pokud je to k zajištění práv a ochrany dítěte potřeba. Jsou totiž známy skutečnosti, kde dítě žije v naprosto nevyhovujících podmínkách a je s ním navíc jednáno takovým způsobem, že není v silách zaměstnance OSPOD tuto skutečnost popsat slovy.³²

---

³² Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

7 Úkony opatrovníka v soudním a správním řízení z hlediska ochrany zájmů nezletilého dítěte – proces

Mezi obvyklé procesní úkony řadíme podání návrhu na zahájení řízení, žaloby, navrhování důkazů, změny podaných návrhů, vyjádření stanoviska, dokazování, založení spisu, výkon rozhodnutí, doručování, podání odvolání. Postup v **soudním řízení** upravuje Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen OSŘ). U **opatrovnických řízení** to upravuje především Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen ZŘS), Postup ve **správním řízení** upravuje Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen SR).

Dle OSŘ je před zahájením jednání nutná příprava jednání, kdy předseda senátu (soud) zkoumá, jestli jsou splněny podmínky řízení (§ 114, odst. 1). Smyslem přípravy je jednání „urychlit a zjednodušit“ tak, aby bylo možné rozhodnout ve věci již během prvního projednávání před soudem. Součástí přípravy je například opatření důkazů navržených účastníky. V rámci přípravy může soud také realizovat předběžný výslech účastníků. Takovéto opatření důkazů se používá hlavně v řízení opatrovnickém, které je řízením nesporným. **Nesporné řízení** stojí na zásadách oficiality, kdy řízení může být zahájeno i bez návrhu, a zásadou vyšetřovací, kde soud musí zajišťovat i jiné důkazy, než jsou důkazy předložené účastníky. Na základě zásady materiální pravdy se soud dále snaží o zjištění pravé skutkové podstaty věci. Soud tedy není jen rozhodujícím orgánem, ale je i sám do řízení aktivně zapojen.

Od roku 2014 jsou nesporná řízení upravena v Zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen ZŘS), ovšem tento zákon je pouze subsidiárním předpisem k OSŘ.³³

Stejně tak ve **správním řízení** platí zásada oficiality a materiální pravdy. Správní orgán je povinen ex offo spolehlivě zjistit skutkový stav a nespolehá se jen na tvrzení a důkazy od účastníků.

---

³³ Svoboda a kol.: Občanský soudní řád s komentářem, 2013

Před zahájením řízení má povinnost správní orgán přijímat podněty. Řízení je zahájeno na návrh nebo z moci úřední.³⁴

7.1 Zahájení řízení

Soudní řízení je zahájeno dnem, kdy soudu došel návrh na zahájení řízení. Avšak může být zahájeno i bez návrhu. OSPOD jako opatrovník obdrží předvolání k jednání a na základě žádosti soudu provede šetření o poměrech a předá o nich soudu zprávu. Po zahájení jsou účastníci vyzváni k přednesení návrhů, tak jak byly soudu doručeny a případně je doplní. Ostatní účastníci se mají právo vyjádřit.³⁵

Podobně je tomu tak i ve **správním řízení**. Řízení zahájené na návrh je zahájeno dnem, kdy žádost dojde věcně a místně příslušnému správnímu orgánu. Řízení zahájené z moci úřední je zahájeno dnem oznámení účastníkovi doručení oznámení o zahájení řízení či ústním sdělením. Pokračuje se zjišťováním podkladů pro uskutečnění řízení. Účastníci jsou oprávněni vyjádřit svá stanoviska ve věci. Dle zásady jednotnosti mohou účastníci přednášet návrhy, stanoviska či důkazy kdykoliv během řízení až do vydání rozhodnutí. Hodnocení podkladů je na správním orgánu dle jeho vlastního uvážení.³⁶

7.2 Účastníci řízení

V řízeních nesporných, které mohou být zahájeny i bez návrhu, jsou účastníky navrhovatel a další účastníci, o jejichž právech a povinnostech se rozhoduje nebo ti, které za účastníky označí zákon (§ 6 ZŘS). Do řízení může vstoupit i státní zastupitelství a může podávat návrhy na zahájení řízení (§ 35 OSŘ a § 8 ZŘS).

Účastníci řízení jsou osoby, jejichž práv a povinností se řízení týká a je o nich rozhodnuto a také ten komu to stanoví zvl. zákon. Ve správním řízení jsou účastníky v řízeních zahájených na žádost žadatel a další dotčené osoby. V řízeních zahájených ex offo také osoby, kterým je rozhodnutí správního orgánu adresováno (§ 27 SŘ). Za

---

³⁴ Potěšil aj.: Správní řád: komentář, 2015

³⁵ Svoboda a kol.: Občanský soudní řád s komentářem, 2013

³⁶ Potěšil aj.: Správní řád: komentář, 2015

účastníka bude považován i ten, kdo tvrdí, že je účastníkem, dokud se neprokáže opak (§ 28 SŘ).

Orgán sociálně právní ochrany má dle § 51 zákona SPOD povinnost poskytnout soudu a správní orgánu údaje potřebné pro občanské soudní a správní řízení. Mezi povinnosti OSPOD patří i informovat státní zastupitelství v případě jimi podaného návrhu na zbavení rodičovské odpovědnosti, návrhů na výchovná opatření včetně ústavní výchovy, ale i k určení, jestli je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení.³⁷

7.3 Dokazování

Dokazování patří mezi základní procesní úkony jak v soudním, tak správním řízení. Práva a povinnosti účastníků uvádějí, že účastníci včetně kolizního opatrovníka navrhují a označují důkazy. Dále také mají všichni účastníci právo se vyjádřit k provedeným důkazům.

Jako důkaz slouží všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech účastníků a svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánu a jiné listiny (§ 125 OSŘ).

Správní řád o důkazních prostředcích hovoří obdobně. K provedení důkazů slouží všechny prostředky vhodné ke zjištění stavu věci, zejména výslech svědků a účastníků, důkaz listinou nebo znaleckým posudkem (§ 51 SŘ).

7.4 Závěrečný návrh

Po ukončení dokazování vyzve předseda senátu před skončením řízení účastníky, aby přednesli závěrečné řeči, tj. shrnuli své návrhy a vyjádřili se k dokazování a ke skutkové a právní podstatě projednávané věci (§ 119a OSŘ).

---

³⁷ Novotná aj.: Zákon o sociálně právní ochraně dětí s komentářem, 2014

7.5 Rozhodnutí

Vydání rozhodnutí je účelem jak správního, tak soudního řízení. Soudy rozhodují buď rozsudkem, nebo usnesením.

Rozsudkem je rozhodnuto o věci samé. Zákon stanoví, kdy soud rozhoduje ve věci samé usnesením (§ 152 OSŘ). Soud vysloví obsah rozhodnutí ve výroku rozsudku. **Rozsudek je vyhlášován vždy veřejně** a vyhláší jej předseda senátu jménem republiky. Uvede přitom výrok rozsudku spolu s odůvodněním a poučením o odvolání (§ 155 a § 156 OSŘ). Usnesením rozhoduje soud zejména o podmínkách řízení. Vyhláší ho předseda senátu přítomným účastníkům (§ 167 a § 168 OSŘ).

Účelem správního řízení je rozhodnout ve věci. Rozhodnutím správní orgán v určité věci zakládá, mění nebo ruší práva anebo povinnosti jmenovitě určené osoby (§ 67 odst. 1 SŘ). Rozhodnutí rozhoduje ve věci samé. Usnesením, pokud tak výslovně stanoví zákon, rozhoduje správní orgán zejména při vedení řízení. Rozhodnutí je vyhotoveno písemně nestanoví-li zákon jinak. Rozhodnutí obsahuje výrokovou část, ve které je uvedeno řešení otázky, jež byla předmětem řízení a právní ustanovení podle nějž bylo jednáno, odůvodnění a poučení účastníků. O usnesení jsou účastníci jen vyrozuměni oznámením nebo zaznamenáním do spisu.³⁸

7.6 Odvolání

Odvolání patří mezi nejzákladnější **opravný prostředek** s odkladným účinkem. Jedná se o řádný opravný prostředek, který umožňuje napadnout rozhodnutí soudu nebo správního orgánu. Lhůta pro podání odvolání činí 15 dní ode dne doručení rozhodnutí v soudním řízení a oznámení rozhodnutí ve správním řízení. Odvolání může podat každý účastník řízení, pokud zákon nestanoví jinak. Účastníci musí být soudem, případně správním orgánem, poučeni.

Taková usnesení, která se zapisují do spisu nebo jsou vymezeny zákonem, nemají přípustnou možnost odvolání. Odvolání proti usnesení nemá odkladný účinek (§ 76 odst. 5) SŘ).

---

³⁸ Potěšil aj.: Správní řád: komentář, 2015

8 Empirický výzkum

Nejlepší zájem a blaho dítěte, které je nejvyšším principem sociálně právní ochrany dětí, klade vysoké nároky na poznání při rozhodovacím procesu, nejenom ve správním řízení, ale i v soudním řízení při zastupování dítěte v pozici kolizního opatrovníka. Jenom spolehlivé a relevantní poznatky jsou použitelné pro konečné rozhodnutí. Pro získávání těchto poznatků existuje již vědecká metodologie.

8.1 Cíl výzkumu

Hlavním výzkumným cílem této práce je najít odpověď ze zpracované případové studie na tyto otázky:

1. Byl postup správního orgánu, z hlediska možných zákonných intervencí správný?
2. Byla přijatá opatření účinná?

Správnost postupu správního orgánu byla posuzována s ohledem na splnění zákonem stanovených podmínek a z hlediska skutečných dopadů na dítě.

8.2 Metodika výzkumu

Postup práce odpovídá svým typem nejvíce „ex post facto“ výzkumu při použití poznatků případové studie, orientované na konkrétní dítě. Hledání kauzálních vztahů probíhá v reálných kontextech. Byly hledány příčiny a okolnosti, které měly za následek změny chování dítěte nebo rodičů, vzhledem k prováděným intervencím a opatřením správního orgánu. V tomto výzkumu byly použity případové studie, které dostatečně demonstrují různé typy opatření správního orgánu.

V tomto empirickém výzkumu byly popsány případy z praxe za období dvou let.

8.2.1 Technika sběru dat

V empirické části je využita technika studia spisové dokumentace klienta a technika rozhovorů s pracovníkem správního orgánu. Z hlediska cílů rozhovoru, které byly vedeny s konkrétním člověkem, lze tyto zařadit do kategorie poznávacích, s cílem získat co nejvíce informací. Autorka zcela otevřeně přiznává, že někdy upřednostňovala volný rozhovor. V oblasti psychosociální lze konstatovat, že

informace byly získávány především na základě subjektivního pozorování a posuzování. Za stěžejní v oblasti zvolených postupů, považuje studium spisové dokumentace klienta.

8.2.2 Charakteristika zkoumaného vzorku

V těchto případových studiích půjde o rozhodnutí správního orgánu z hlediska posouzení daného případu, ale v užším kontextu o sociální práci s nezletilým dítětem, jakožto stěžejním klientem orgánu SPOD.

8.3 Případové studie

8.3.1 Napomenutí, omezení, dohled

Kazuistika A (stanovení dohledu nad výchovou nezl. dítěte)

„-Matka se společně s nezletilými přestěhovala do nového bydliště, ...OSPOD příslušný dle nového bydliště nezletilých z postoupeného spisu zjišťuje mj. ... matka má v péči čtyři nezletilé ve věku osmi let, šesti let, pět let a devíti měsíců, ...každé dítě má uvedeného jiného otce, v jednom z případů otec není uveden, matka je rozvedená, ...poměry u dvou starších byly upraveny, ...u devíti měsíčního byl dán návrh na úpravu poměrů, ...nejmladší narozený mimo manželství, otcovství bylo uznáno, ...dále ve spise uvedeno, že ...matka v minulosti zanedbávala péči, ...pobývala v azylovém domě, kde byla opakovaně přistižena jak týrá nejstarší nezletilou.

-Okresní soud nařídil jednání o úpravě poměrů, ustanovil nezl. opatrovníka a požádal o prošetření poměrů.

-Opatrovník provedl neohlášené šetření v bydlišti matky a zjistil mj. závažné skutečnosti, ...v bytě byl nepořádek, ...všechny děti byly společně v jednom pokoji, ...péči o nejmladšího nezletilého zajišťovala jeho šestiletá sestra, ...v noci k němu vstávala, přebalovala, a krmila, ...matka v noci spala v jiné místnosti a zakázala, aby ji děti budily, ... nejstarší nezletilá se svěřila, že ji matka občas bije, pokud se např. splete a přinese matce látkovou plenu namísto papírové.

-OSPOD matku předvolal k sepsání protokolu, v němž matka mj. uvedla, že má psychické problémy, ...bere silné utlumující prášky, ...občas nezletilé potrestá, ...nejstarší dceru seřezala pouze jednou, ... pokud jí polévá ledovou vodou, tak pouze, když má nervové záchvaty, poradil jí

to prý lékař,... matka byla OSPOD upozorněna, že bude zahájeno správní řízení na stanovení dohledu nad výchovou dětí.

- Zahájeno správní řízení o stanovení dohledu, zároveň však probíhá řízení na úpravu poměrů

-Opatrovník podává okresnímu soudu zprávu o poměrech matky a nezletilých, kde zároveň uvádí, že zahájil správní řízení na stanovení dohledu. Zároveň OSPOD žádá soud, aby byl vypracován znalecký posudek z oboru psychiatrie v souvislosti s tím, jaké má matka výchovné předpoklady a zdali je schopna řádně zajistit péči o nezletilé děti.

-Jednání u okresního soudu, kdy došlo k odročení za účelem vypracování znaleckého posudku. OSPOD prodlužuje dokazování u správního řízení z důvodu znaleckého posudku.

-Opatrovník předkládá otázky pro soudního znalce

-Opatrovník žádá aktuální zprávu ošetřující dětské lékařky, ...lékařka uvedla m.j. matka spolupracuje, ...dochází pravidelně do poradny a na očkování.

-Opatrovník provádí další šetření v rodině, z kterého se mj. zjišťuje,... došlo k pozitivní změně v péči matky o nezletilé.

-Opatrovník žádá okresní soud, zda by neupustil od vypracování znaleckého posudku a nařídil jednání.

- Jednání u okresního soudu, ...předveden otec nezletilý z výkonu trestu, ...rodiče uzavřeli dohodu o úpravě poměrů, výživné vzhledem k výkonu trestu se nestanoví, ...opatrovník navrženou dohodu schválil.

Správní orgán vydává správní rozhodnutí, kde **stanoví dohled nad výchovou nezletilých**, kdy v odůvodnění upozorňuje na **předešlé závadové chování matky a nutnost pravidelného sledování vývoje dětí a péče o tyto děti**. (dohled je prováděn pravidelně, každé tři měsíce).

Kazuistika B (napomenutí)

„-OSPOD kontaktuje ošetřující lékařku dítěte, kdy uvádí, že matka se nedostavuje na pravidelné prohlídky a nerespektuje povinné očkování.

-Ze strany OSPOD bylo provedeno šetření v rodině, kdy bylo hovořeno s matkou, která, uvedla, že neměla čas navštěvovat lékařku, že její 6 měsíční dcera je zdravá, nechce, aby bylo dítě očkováno, uznává pouze alternativní medicínu.... Dále bylo zjištěno, že matka žije sama s dítětem ve starším domě, kde není zavedena voda do domu, vodu nosí v kýblu ze studny, dům

však byl veden v čistotě a pořádku, dítě v době šetření vypadalo spokojeně, oblečení však bylo špinavé a mělo opružený zadeček. Ze strany OSPOD bylo matce doporučeno, aby se dostavila k ošetřující dětské lékařce. Matka přislíbila, že tak učiní.

- dalším šetřením bylo zjištěno, že matka nedodržela doporučení OSPOD, bylo tedy **zahájeno správní řízení o napomenutí matky**.... Správní orgán matku ve svém **rozhodnutí napomenul** a upozornil na možnost přijetí dalších opatření sociálně právní ochrany.

Kazuistika C (omezení)

„-na OSPOD je zasláno anonymní oznámení, že matka společně s nezl. dítětem ve věku dvou let je pravidelnou návštěvnicí restaurace, kde je viděna v pozdních večerních hodinách, hraje automaty a požívá ve značné míře alkohol. Dítě spí v kočárku nebo pobíhá po restauračním zařízení.

-na základě tohoto oznámení OSPOD provedl šetření v rodině a v součinnosti s Policií ČR prověřil sdělení oznamovatele. Bylo zjištěno, že oznámení je pravdivé, matka však vše popírá.

-bylo zahájeno správní řízení o omezení zdržovat se spolu s malým dítětem v době nočního klidu v restauračním zařízení (toto omezení není však možné uložit obecně, kdy by to byl zásah do osobních práv)

-Bylo vydáno správní rozhodnutí i s vyloučením odkladného účinku odvolání.

-Matka toto správní rozhodnutí nerespektovala, bylo tedy nutné podání návrhu k soudu na stanovení soudního dohledu. Do pravomocného správního rozhodnutí byla nařízena exekuce ukládáním donucovacích pokut. Matka ani toto nerespektovala.

- Soud stanovil soudní dohled nad výchovou dítěte, ale ani opatření soudu nevedlo k nápravě a na návrh prarodičů bylo dítě svěřeno do jejich pěstounské péče.

8.3.2 Povinnost využít odborného poradenského zařízení, povinnost setkat se se zapsaným mediátorem

Kazuistika D (povinnost využít odborné pomoci - rodiče)

„- doručeno předvolání okresního soudu k jednání, ustanovení opatrovníka, návrh, ze kterého se zjišťuje, že otec podal „Návrh na zahájení řízení o úpravu poměrů k nezletilé, pro dobu po rozvodu manželství rodičů“, kde uvedl m. j.: ...z manželství se

narodila dcera,....otec podal žalobu na rozvod manželství,....důvodem pro podání žaloby jsou rozdílné názory na výchovu dětí,....matka má ve své péči další dvě děti z prvního manželství,....u matky se nyní jedná o manželství třetí,....děti byly matkou zanedbané,....matka nikdy nepracovala a má pouze základní vzdělání,....otec v plném rozsahu zajišťoval péči o domácnost a děti,....u otce se jedná o druhé manželství, ...z prvního manželství má otec další vyživovací povinnost k nezletilé dceři, ...otec má reálnou obavu, že matka péči o jejich dceru nezvládne a proto navrhuje, aby nezletilá byla svěřena do jeho péče a soud určil matce výživné.

-Okresní soud žádá opatrovníka o prošetření poměrů v rodině

-Matka podává vyjádření k návrhu otce kde uvádí mj.: ...nesouhlasí s tvrzením otce v jeho návrhu,....z pohledu matky je účelové a zkrácené, ...péči o děti matka zajišťovala dobře,....otec je nepořádný,....má rád hodně jídla a rád vaří,....k vaření matku nepustil, ...nedával matce peníze, ...matka nesouhlasí s rozvodem manželství, ...nesouhlasí, aby nezletilá byla svěřena otci, ...matka navrhuje, aby byla svěřena do její péče.

-OSPOD opakovaně provádí šetření v rodině.

- otec podal k soudu zpětvzetí návrhu na úpravu poměrů, kde mj. uvedl: ...že po přečtení vyjádření matky, přehodnotil svá stanoviska, ... vyjádření matky nejsou pravdivá, ...přesto se otec pokusí obnovit narušené soužití.

-Po dvou měsících podává otec nový, již druhý návrh „Návrh na zahájení řízení o úpravě poměrů k nezletilé pro dobu po rozvodu manželství rodičů“, v návrhu otec mj. uvedl: ...matka se začala chovat ještě horším způsobem, ... matčino chování vylučuje jakékoliv normální soužití, ...otec opět žádá, aby nezletilá byla svěřena do jeho péče.

- soud nařídil jednání, a požádal OSPOD o prošetření poměrů v rodině nezletilé.

-OSPOD provádí šetření v rodině, kde mj. zjišťuje: ...zastižen byl otec nezletilé, ... rodiče bydlí společně v rodinném domě, který je ve vlastnictví otce, ...dům není zkolaudován, ...nezletilá má vlastní pokoj, který je uzpůsoben jejímu věku a potřebám, ...v domě není příliš uklizeno, ...otec uvedl, že nezletilá začala navštěvovat předškolní zařízení, že je zdravá, ... matka začala pracovat, ...matka odvezla děti z prvního

manželství a předala je do péče jejich otce, ...s matkou již společnou domácnost nevedou, ... otec hradí veškeré náklady spojené s bydlením.

-OSPOD si vyžádal zprávu ošetřující dětské lékařky, která mj. uvedla: ...otec nezletilé dochází sám na veškeré prohlídky a očkování a to již od narození nezl., ...otec vždy jevil intenzivní zájem o péči o dítě, ...lékařka nabyla přesvědčení, že od narození dítěte sám připravuje stravu, ... lékařka se domnívá, že má dcera k otci velmi hezký vztah.

-OSPOD požádal o zprávu mateřskou školu, kde se mj. uvádí: ...otec vodi i vyzvedává sám nezletilou, ...matka nás navštívila dvakrát, aby se přišla představit, ...otec má o dceru zájem, ...nezletilá o matce a sourozencích ve školce nemluví.

- Na OSPOD se dostavil otec a sdělil m.j. : matka mu znemožnila přístup k dceři, ...přejela ho autem, ...celému incidentu byla přítomna jejich dcera, ...matka mu před dcerou vyhrožovala zabitím a vulgárně nadávala, ...otec žádá OSPOD o pomoc, jelikož se obává o další zdravý vývoj dcery.

Správní orgán zahájil správní řízení na uložení povinnosti dostavit se do odborného zařízení za účelem řešení problémů spojených se spory o úpravě poměrů a úpravě styku (rodinná terapie)

- Matka nezl. se dostavila na základě předvolání, kde byl s matkou sepsán protokol v rámci správního řízení, ve kterém se vyjádřila k oznámení otce nezl. Matka mj. uvedla: ...že tvrzení otce se nezakládá na úplné pravdě, ...důvod proč přejela otce autem byl, že ji chtěl zabránit odjet s dcerou na nákup a otec chtěl vzít dceru na procházku, ... otec si stoupl před auto, ...matka se bála fyzického napadení, ...pak se matka otci omluvila a upustila od záměru s dcerou odjet, ...matka se nechce vyjadřovat k tomu, že by otci vyhrožovala zabitím.

-Záznam mimo oficiální protokol, kde matka potvrdila, že manželovi vyhrožovala zabitím, ...snaží se s manželem dohodnout, ale není to možné. Matce byla navržena střídavá výchova, matka však tuto možnost nepřipouští, chce dceru výhradně do své péče. Matce bylo doporučeno, aby situaci v rodině začali řešit prostřednictvím odborníků na rodinnou problematiku. Matka toto odmítá.

- OSPOD zaslal zprávu soudu, kde mj. popisuje šetření v rodině, ...vzniklé problémy mezi rodiči, ...závěrem zhodnocuje celou situaci s tím, že bylo zahájeno správní řízení o nařízení rodinné terapie, dále pak, že nemá zásadní výhrady k péči otce, ... že se domnívá, že v zájmu nezletilé by byla nejvhodnější střídavá výchova, ...matka však nesouhlasí ani s terapií ani se střídavou výchovou, otec by na tuto formu přistoupil včetně terapie, ...na základě všech zjištěných skutečností se opatrovník domnívá, že vhodnější prostředí a lepší výchovné předpoklady pro nezletilou jsou v péči otce.

- Otec podává návrh na vydání předběžného opatření, kde navrhuje, aby nezletilá byla předána do péče otce a matka je povinna nezletilou vydat.

-soud návrh otce na vydání předběžného opatření zamítá z důvodu, že se otci nepovedlo osvědčit naléhavou potřebu úpravy poměrů, jelikož dítě žije v dosavadní společné domácnosti rodičů a není odňato z dosavadní péče otce.

- Bylo vydáno správní rozhodnutí k využití odborné pomoci - rodinná terapie.

(rodiče začali spolupracovat s psychologem - dochází na rodinnou terapii)

- jednání u okresního soudu, ... opatrovník navrhuje mediaci rodičů a v případě, že nedojde za pomoci odborníků k dohodě, navrhuje vypracování znaleckého posudku, ...

-jednání u okresního soudu, kde soud dospěl k závěru, že je vhodné nařídit důkaz znalecký posudek z oboru psychologie, který se bude zabývat analýzou rodičů, stavem nezletilého dítěte a schopnostmi rodičů samostatně pečovat o dítě, ...jednání se odročuje na neurčito.

-otec podává na OSPOD stížnost na matku, s tím že matka odvezla nezletilou bez jeho souhlasu (matka se po třech dnech vrátila)

- OSPOD obdržel vypracovaný znalecký posudek v němž se mj. v závěru uvádí: ...oba rodiče jsou osobnostmi s velmi složitou rodinou i osobnostní anamnézou, ...s prvky psychické nezralosti, ...osobnost otce se jeví jako dominantní, nepřipouští si určité skutečnosti, ...osobnost matky se jevila empatičtější k potřebám dcery a klinicky i emočně poněkud stálejší, ...u otce je příliš velké protěžování dcery, silná citová vazba až závislost, která může do budoucna přejít až v patologii, ...u matky citový vztah k dceři

bez známek hyperkompenzací, ...vzhledem k relativně nízkému věku nezletilé a k pozitivním citovým vztahům k oběma rodičům, matka je pro dceru z hlediska psychologicko-psychiatrického prozatím vhodnějším vychovatelem, ale v budoucnosti by se situace mohla změnit.

-Na základě předvolání se dostavila na OSPOD matka, aby se vyjádřila k oznámení otce, s matkou bylo mj. hovořeno opět o možnosti střídavé výchovy, ...matka uvedla, že bude o této péči přemýšlet.

- matka se dostavila na OSPOD bez předvolání a sdělila, že došla k rozhodnutí, že nejvhodnější péče je střídavá výchova, ...matka požádala OSPOD o sepsání dohody rodičů. (mimo oficiální záznam požádala matka OSPOD o zprostředkování tzv. odstupného za podepsání dohody, toto bylo zamítnuto)

-na základě žádosti rodičů je sepsána OSPOD **dohoda o střídavé výchově** k nezletilé, která je předložena ke schválení soudu. ... k dohodě se vyjádřil i soudní znalec s tím, že závěry znaleckého posudku a vyšetření rodičů a nezletilé neposkytují žádné okolnosti a zjištění pro které by rodiče nebyli schopni realizovat péči o dítě formou střídavé výchovy, ...kolizní opatrovník navrhl, aby tuto dohodu soud schválil, ...soud schválil dohodu o úpravě poměrů k nezletilé.“

Kazuistika E (povinnost využít odborné pomoci - dítě)

Na OSPOD se obrátil otec nezl. a uvedl, že matka syna nepřiměřeně trestá a že by rád převzal syna do péče. Byl s otcem sepsán návrh na změnu výchovy, na základě jednání, matka s tímto souhlasila (bála se, že by byla trestně stíhaná), soud rozhodl o změně výchovného prostředí a svěřil nezl. Martina otci.

- po dvou letech bylo na OSPOD sděleno oznámení týkající se nezl., ve kterém bylo uvedeno, že má nezl. problém, že se pomočuje a neudrží stolici, kdy za toto je trestán otcem a jeho přítelkyní tím, že ho v horku zamknou v autě. Dítě údajně nedostává pravidelně jídlo, je posláno, aby si šlo ukrojit suchý chléb. Pokud otec s jeho přítelkyní spí v karavanu, tak nezl. musí spát na záchodě. Nezl. trestají tím, že ho nechávají přehazovat hromadu písku přes síto. Slovně mu je vyhrožováno ústavem (polepšovnou). Často je fyzicky trestán.

-Na základě tohoto oznámení bylo okamžitě provedeno neohlášené šetření v bydlíšti a zjištěny následující skutečnosti: Doma byl zastižen otec nezl., se svojí přítelkyní. Otec uvedl, že syna odvezl k matce. Šetřením u otce bylo zjištěno, že se jedná o byt 1+1, ve kterém je značná špína a nepořádek, je zde cítit i zápach z kouře a odpadků, které se válejí všude v bytě. Nezl. má vytvořen jakýsi kout pod spacím patrem, který spíše připomíná tmavý kutloch. Na posteli bylo špinavé povlečení, které bylo rozházené, vedle sušák na prádlo. Bylo hovořeno s otcem o podaném oznámení. Otec veškerá tato tvrzení popírá a vymlouvá se na různé okolnosti. Ke špině v bytě uvádí, že byli týden pryč. Jeho přítelkyně též popírá, že by se nevhodně chovala k nezletilému.

-Na základě zjištěných skutečností při šetření v rodině, byla kontaktována ošetřující lékařka nezl., která uvedla, že naposledy viděla asi před 6 měsíci, kdy s ním přišla do ordinace pravděpodobně přítelkyně otce, která uvedla, že je nezletilý objednan na psychiatrické vyšetření. MUDr. .... dále uvedla ze zdravotní dokumentace, že u nezl. jsou problémy s udržením moči a stolice, proto byl zaslán na odborné vyšetření do nemocnice a to již před rokem. Zprávu lékařka neobdržela, proto předpokládá, že s ním nikdo na odborném vyšetření nebyl. Dle záznamů, lékařka nezjistila v minulosti nějaké modřiny či zhmoždění na těle, ale je pravdou, že nezl. k ní chodí velmi málo.

-Bylo zjištěno pohovorem s nezl. že ho otec bije, a i přítelkyně otce, ale dítě se domnívá, že si to zaslouží.

- Dále byla vyžádána zpráva ZŠ, kterou nezl. navštěvuje, ve zprávě se mj. uvádí že, se jedná o velmi zanedbané dítě, že má nezletilý vytvořen vlastní svět, ve kterém žil s kamarády Pokémony, ti ho např. chrání, aby se nebál v noci. Ve škole je hyperaktivní, vyrušuje, provokuje, často páchne močí, problém je prý i se zápachem z úst, na který upozorňují spolužáci. Rodiče se školou nespolupracují.

-Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem, byl OSPOD podán k Okresnímu soudu návrh na stanovení soudního dohledu. Soud návrhu vyhověl a stanovil nad výchovou nezletilého dohled.

-OSPOD zahájil správní řízení na uložení povinnosti dostavit se s nezl. na odborné vyšetření. Bylo vydáno správní rozhodnutí.

- Následně došlo ke zlepšení bytových podmínek, opět prošetřeny poměry, již uklizeno. Škola informuje, že došlo ke zlepšení, otec začal spolupracovat. Dětské krizové

centrum provedlo několik vyšetření ve spolupráci otce, kdy závěrem, že nelze diagnostikovat syndrom CAN (syndrom týraného zneužívaného a zanedbávaného dítěte), Nezl. není schopen pracovat se svými emocemi bez podpory dospělých, a to nejen rodičů, ale také učitelů ve škole. Proktologické vyšetření neprokázalo somatickou příčinu.

-Na základě nového oznámení ZŠ, kdy byly sděleny závažné skutečnosti. Z přípisu vyplývá, že s nezl. hovořila ve škole psychologka ... a této nezl. uvedl, že jej otec a jeho přítelkyně bijí dítkami, nezl. má velký strach.

– V vzápětí přichází další oznámení ZŠ, ve kterém se mj. uvádí, že otec ve škole uvedl, že si s dítětem neví rady a rádi by ho s přítelkyní nechali umístit do diagnostického ústavu, nejlépe o letních prázdninách (přítelkyně otce má v tomto termínu rodit).

Ze strany OSPOD doporučeno vyšetření na dětské psychiatrii, nezl. na doporučení lékaře hospitalizován v nemocnici na dobu cca 6 týdnů, kde bude provedena diagnostika. (zpráva hovoří o rané emoční deprivaci, nedostatečná saturace emocionálních potřeb, ambivalentní vztah k vlastní i nevlastní matce, porucha pozornosti a aktivity na bázi ADHD, neorganická enkopréza).

9 Výsledky a diskuze

Z hlediska ochrany dítěte v daných případových studiích (kazuistikách), zvolil správní orgán z možností daných mu zákonem to správní rozhodnutí, které nejlépe odpovídalo danému případu. V situaci, kdy správní rozhodnutí nebylo účinné, zvolil orgán sociálně právní ochrany další postup k ochraně dítěte, tak jak mu umožňuje zákon. Podal k soudu návrh na soudní dohled nebo podal návrh na umístění dítěte do náhradní rodinné péče. Je možné konstatovat, že v tomto případě byl zvolen správný postup, a to jak z hlediska zákonnosti, tak z hlediska nejlepšího zájmu dítěte.

Ověření správnosti postupu správního orgánu z hlediska zákonných možností v daných případech je považován za zcela správný.

Vážný nedostatek autorka spatřuje v tom, že se správnímu orgánu nepodařilo v *kazuistice E*, tedy v případě nezl. Martina, hned na začátku přesvědčit rodiče o nutnosti psychoterapeutické péče a spolupráce s odborným zařízením. Autorka se dále domnívá, že se mohlo předejít u dítěte dlouhodobému trýznění. Zde mohl správní orgán dříve využít zákonné možnosti a dle § 12, odst. 1, písm. b) zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, uložit rodičům, ale i osobám zodpovědným za výchovu, svým rozhodnutím povinnost využít pomoc určitého odborného poradenského zařízení.

Mezi další přijatá opatření patří stanovení dohledu nad výchovou dítěte. Zde přijaté opatření a správnost postupu správního orgánu jak z hlediska zákonných možností, tak z hlediska nejlepšího zájmu dítěte byla zcela správná.

Mezi další intervence patří i zajištění ochrany dítěte, prověřováním skutečností, spoluprací s lékaři, psychology, Policií ČR, prošetřováním poměrů v rodině, vedením k dobrovolnému plnění povinností, poradenstvím. Lze tedy osvědčit správnost postupu správního orgánu.

Posouzení situace, ve kterých se děti v případech nacházejí je velmi složitou a náročnou problematikou. Proto jak je z uvedených případů vidět je velice důležitá a přínosná spolupráce kolizního opatrovníka a školy, lékaře, Policie ČR a dalších subjektů.

Ovšem autorka se také domnívá, byť z pohledu laika, že v případě nezl. Martina nebyl úsudek spolupracujícího subjektu tak úplně správný. Myslí si, že nezl. vykazoval známky týraného a zanedbaného dítěte, o čemž vypovídá i oznámení ze ZŠ. Proto by tedy být na místě opatrovníka volila podat návrh soudu na realizaci opatření dle § 13a zákona SPOD a zvažila by umístění dítěte v zařízení pro okamžitou pomoc. Avšak z teoretických znalostí získaných při psaní této práce usuzuje, že toto rozhodnutí bude eventuálně časem následovat, poněvadž OSPOD postupuje dle zákonné úpravy postupně, tj. nejdříve uložil povinnost dostavit se do odborného zařízení dle § 12 zákona SPOD a poté by pravděpodobně následovalo opatření dle § 13 či 13a mj. podložené posudkem nemocnice, kde bude nezletilý šest týdnů hospitalizován. Ale jak již uvedla o něco výše, mohlo tak být učiněno dříve.

Hlavní cíle výzkumu tedy byly zdárně naplněny a na obě položené otázky zjištěna kladná odpověď.

10 Závěr

V bakalářské práci je čtenář seznámen s výkonem sociálně právní ochrany dětí z hlediska veřejné a státní správy. Jsou vymezeny orgány a systém sociálně právní ochrany včetně náhledu do historického vývoje. Práce je dále zaměřena na správní a soudní řízení, ke kterému při realizaci opatření sociálně právní ochrany dětí dochází, a procesní úkony opatrovníka jako zástupce dítěte v těchto řízeních. Podrobně jsou vymezena opatření sociálně právní ochrany, která jsou pro zajištění zájmů nezletilých nezbytná, a samotný proces správního a soudního řízení, kde byla větší pozornost kladena na řízení správní v rámci souvislosti se studovaným oborem autorky práce.

Cílem této bakalářské práce bylo zpracovat názorný a srozumitelný výklad problematiky právní úpravy opatrovnictví v České republice v rámci sociálně právní ochrany dětí z výkonu státní správy v přenesené působnosti. Vyložit postavení a roli opatrovníka před a po jeho ustanovení z praktického hlediska a zejména pak postavení OSPOD jako kolizního opatrovníka.

Hlavním cílem empirického výzkumu bylo zkoumat činnosti a postupy pracovníků OSPOD v jednotlivých případech a ověřit si účinnost a smysluplnost zákonných intervencí a opatření. Výsledek tohoto výzkumu byl autorkou zhodnocen pozitivně, kde dle jejího názoru byl postup orgánů sociálně právní ochrany správný a přijatá opatření byla účinná.

Všechny stanovené cíle bakalářské práce jsou autorkou tedy vnímány jako naplněné a je možno předpokládat, že by tato práce mohla dobře posloužit jak samotné laické veřejnosti, tak případným začínajícím sociálním pracovníkům k snadnějšímu pochopení problematiky sociálně právní ochrany a opatrovnictví nezletilých.

Díky pečlivému studiu kazuistik a zákonných norem autorka neshledává nutnost měnit legislativu. Usuzuje, že právní předpisy jsou vyhovující a má za to, že úprava a případné zlepšení zákonů není prozatím nutné.

11 Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

BAKALÁŘ, E., NOVÁK, D., ŽÁČKOVÁ, D., WARSHAK, R. A. *Slyšení nezletilého dítěte před opatrovnickým soudem*. Praha: Triton, 2008, ISBN 978-80-7387-119-2.

MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2

NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., RIEDLOVÁ JURKOVÁ, J. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. ISBN 978-80-7263-914-4

POTĚŠIL, L., HEJČ, D., RIGEL, F., MAREK, D. *Správní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C-H-BECK, 2015. ISBN 978-80-7400-598-5

SVOBODA, K., a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C-H-BECK, 2013, ISBN 978-80-7400-506-0

ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář: svazek I. (§ 1 až 654)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-370-8

ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář: svazek II. (§ 655 až 975)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN 978-80-7478-457-6

TOMEŠ, I. a kol. *Sociální správa*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-483-0

Jiné zdroje

HILŠEROVÁ, E. *Může advokát, jako soudem ustanovený kolizní opatrovník nezletilého, nahlížet do spisové dokumentace o dítěti, vedené OSPOD?*, Bulletin advokacie, elektronická publikace 2.7.2014, online dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/muze-advokat-jako-soudem?>

ROZHOVOR SE SOCIÁLNÍ PRACOVNICÍ (přeje si zůstat anonymní), volný rozhovor ohledně zajímavostí a poznatků z praxe výkonu sociálně právní ochrany do teoretické a praktické části mé bakalářské práce, 2017